

SETOMAA

ilmub aastast 1995

Kauge valitsus

Vabariigi Valitsuse otsus jätta piiriäärset elanikud ilma võimalusest liikuda vabalt ajaloolise Petserimaa piirides näitab kas ametnike hoolimatust kohaliku rahva vajaduste suhtes või absoluutset olukorra mittetundmist kolmetunnise autosõidu kaugusel pealinnast.

Võimalus ületada Eesti-Vene kontrolljoont soodustatud tingimustel on olnud Eesti valitsuse pooleks kompensatsiooniks Tartu Rahu järgsete territooriumidest loobumise eest. Soodustatud tingimustel ülekäigu lubamine pole mitte vastutulek setodele, vaid vähim, millega riik võis leevendada ajaloolise Petserimaa jagamisest tekkinud kannatusi ja ülekohut.

Võib väita, et Eesti pole niisuguses asjades käigus süüdi, kuid samuti pole süüdi ka need inimesed, kelle emad-isad, vanemate talud ja omaste hauad jäid ühtäkki teisele poole riigipiiri. Riigi esmane ülesanne on kaitsta oma kodanike huve.

Piiriäärsetel aladel elavate kodanike huvides on võimalikult vaba läbipääs oma põliste aladele. Seda võinuks vabalt tagada Euroopas kehtestatud määruks, mis võimaldab rakendada spetsiaalseid piirilubasid 50 kilomeetri kaugusel piirist elavatele inimestele. Valitsus ei pidanud sellise korra kehtestamist otstarbekaks, vilistades kohaliku rahva argumentidele ning võtmata arvesse lõunanaabrite kavatsust sama süsteem enda territooriumil kasutusele võtta.

Siseminister Jüri Pihl on toonud oma vastuseisu põhjuseks illegaalse immigratsiooni ohu ning põhjanaabrite soovitud sellest tulenevalt piirilubasid mitte kasutusele võtta. Siinkohal tahaks teha sügava kummarduse meie hõimuvendadele Soomest.

Me ei tea üksikasjalikult Soome Karjala piirkonna olukorda, kuid me teame, kuidas on asjalood Eesti kagunurgas Setomaal. Seni on enamik soodusviiside saajaid liikunud Eesti poole pealt Petseri rajooni, mitte vastupidises suunas. Väga suur osa Petseri linna ja ümbruskonna elanikke omavad nagunii Eesti passi. Pihkva oblasti äärealade demograafilise olukord on tunduvalt hullem meie Setomaa demograafilisest olukorrast. Keda me siis sealt nii hirmsasti kardame? Riigi sisejulgeolek on äärmiselt tähtis, kuid pole mõtet karta tontil seal, kus seda pole.

Lehte tegeväi:

Toimetaja – Taro Igor, tel. 7954494, mob.5273985, e-post: igor.taro@setomaa.ee

Kiil – Sarvõ Õiõ

Makett ja külesäädmine – Taro Julia

Kirätsura: Nutovi Mirjam, Hõrna Maar'a, Sarvõ Õiõ, Lillagu Anti, Riitsaare Evar, Saarestiku Teele, Linnamäe Lauri, Ilvese Aapo, Kauksi Ülle, Hõrna Aare, Matvei Arvi, Raudoja Ahto

Välläandja: Setomaa Valdade Liit

Setomaa lehe kolleegium: Urmas Klaas, Helen Alumäe, Ilme Hoidmets, Maarja Hõrn, Katri Karpson, Ülle Kauksi, Marija Kiveste, Leo Kütt, Annela Laaneots, Anni Lahe, Arvi Matvei, Magnar Michelson, Teele Saarestik, Õie Sarv, Birgit Itse, Aare Kuura, Indrek Mustimets, Epp Solovjov, Helju Tsopatalo

Trükjä: AS Printall

Lehe ilmumist tugõva Setomaa Kultuuriprogramm

Kiri Kiroda:

Setomaa ajaleht

Laossina küla

64308 PÕLVAMAA

vai igor.taro@setomaa.ee

Toimõndusõl om õigus kirju toimõnda ja naid lühendä

ESIMENE KONGRESS: I Setode kongress toimus Petseris 9.-10. oktoobril 1921. a. Hariduse Seltsi majas. Rahvast oli sedavõrd palju, et kõik delegaadid saali ei mahtunudki ning pidi sealtoimuvat väljast jälgima. Foto Arvi Matvei erakogust

Mi kõik kannami ütist vastutust

Seto' omma' väega vana soomõ-ugri hõim, kiä' omma' viimäse paar tuhat aastakka elänü umal maal – Setomaal. Seto' omma' väigokõnõ põlisrahvas, kinkõl om uma aolugu, kiil, ilosa' rahvarõiva', illos leelo, huvitava' tant-su', traditsiooni', kombõ', usk, umaperäne ehituskunst.

Inne Kristusõ sündümist ellivä' setodõ esiesä' mõlõmbil puul Pihkva järve ja Velikaja jõe man.

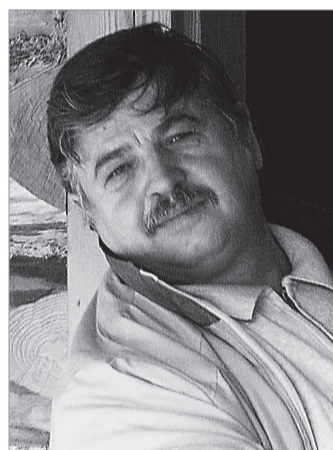
Parhilla' mahusõ' setodõ 250 küllä Pihkva järve, Mäda-jõe, Piusa, Optjoki jõe ja Mii-ksi uja vaihhõlõ.

Vindläisi 300 küllä Irboska joonõl olõ-õi Setomaa – tuu kotsilõ tulõ kasutada sõnna Petseremaa.

Jakob Hurt lugõsi 100 aastakka tagasi seto' üle – 250 külläh elli inemisi kokko 16 tuhat. Hinnangulisõlt eläs parhilla' Vinne poolõ pääl (Sibereh ja Petsere rajoonih) setokõisi ligemäle 1000; Eestti poolõ Setomaal eläs kokko 4000 inemist, näist poolõ' omma' seto'; muial Eestimaal om uma kodo ehitänü' 20 tuhat setot. Setodõ kohtakehtis Jakob Hurda üteltis: Meid ei saa kunagi olõma pall'õ, a mi pia olõma vaimult tugõva' ja suurõ'.

Setodõ päämätse' tugõvusõ' omma':

- ⊗ meil om olõmah uma aoluulinõ illos ja maavaradõ puult rikas maa;
- ⊗ mi kõnõlõmi ilosat ja rikast kiilt;
- ⊗ meil omma' säilinü' ilosa' rahvarõiva', leelo, tant-su', kombõ', traditsiooni' usk;
- ⊗ mi olõ raskusi trotsiv ja tüüd armastav rahvas;
- ⊗ meil om 1000-aastanõ hüä kogõmus kuuhelost ja kuuh-tüüst vindlästega;
- ⊗ Setomaal omma'olõmah

LÖVI VELLO

IX Seto Kongressi
pääkõrraldaja

Minneh vasta IX Seto Kongressilõ, om vaia löüdä vastusõ' pall'õdõlõ küsümistõlõ, kirotas sõajärgsete kongresse kõrraldaja LÖVI VELLO.

tugõva' mittetulundusühingu';
⊗ om olõmah uma aoleht ja kompuutrikeskkond.

Mi nõrkusõ' omma':

- ⊗ latsi sünnüs veid'õ;
- ⊗ elo ja aig om setokõisi müüdä ilma lakja pildnu;
- ⊗ latsilõ umakultuuri edesiandmisõ süsteem tüütä-äi viil kõrralitsõlt;
- ⊗ õgapäävõtset seto keele kasutajatõ arv vähenes;
- ⊗ kuuhtüü huvigruppõ ja inemistõ vaihhõl jätt suuvi';

Õgaüts meist taht inemisõna hüvvä tervüst, latsilõ hüvvä käekäiku, ilosat koto, tasovat tüüd, abivalmit sõpru, truud elokaaslast, palavat armastust.

Rahvana, setodõna kokko tahami mi, õt seto rahvas, kiil ja leelo vällä koolõsi-i', õt Setomaa olõsi elamisõst hüä kotus. Palloõlõlõ meist om unistus ütitsõst Setomaast. Parhillatõ setodõ põlvkunna suurõmp eesmärk ja ülesannõ om, õt seto rahvas ja kiil vällä koolõsi-i'. Rohkõmp ku 20 põlvkunna setokõsõ' omma' tuu päämitse ülesandõga hakkama saanu – saamõ ka mi!

Kiä' tuud tegevä'? Õgaüts uma tüüga erälde ja kõik ütihakku keele ja kultuuri edesivõimõsõl. Suurõmbat tähelepannu tulõ püürdä külävanõmbitõ ja mittetulundusühingidõ kuuh-tüüle. Setodõ kultuuriselti' piat aktiivsõlt tüütämmä üle Eestimaa. Var'õsurmast piat üles heränemä Vanõmbitõ Kogo.

Kongress om seto rahva esindusorgan, minka käuguh kaias tettüt ja pandas hindälõ tulõviküüesandõ. Valitav Vanõmbitõ Kogo piasi koosnõma inemistõst, kiä tahtva ja mõistva tetä kuuhtüüd umavaihhõl ja tõistõga. Parhillatõh keerulisõh maailmah ei tohi tetä vika, halb otsus või anda

Buss kongressilõ

15. novembril tuu buss rahvast Talinast Verskahe kongressilõ ja õdagu vii tagasi.

Aokava om järgmäne:

5.00 Talinah Estoni tiatri iih

6.30 Põltsamaal

7.30 Tartoh Vanõmuisõ alomatsõh parklah

8.30 Põlvah bussijaamah
Tagasi tuud samma tiid piteh naatas sõitma umbõs kellä katsa aigu (20.00).

Olõs hüä ku' annadõ mullõ tiidä', ku pall'õ inemisi mäntsestki kotusõst tulõ. Pääle deledaatõ võiva' ka' külälisõ' tulla' s'õo bussiga', a tuud om vaia tiidä'. Bussih om 36 kotust.

Õie Sarv
56252788
oie@sarv.ee

tagasilõõgi mitmõlõ setodõ põlvkunna. IX Seto Kongressi pääteemadõst om löüdä lahendusõ ülekäugilõ, latsi umakultuurioppusõlõ, noortõ tagasitulõmisõlõ Setomaalõ, uma kiräviisilõ, väikeettevõt-lusõ arõngulõ. Kiäki tõõsõ ei saa setodõ iist otsustada, inne seto eis saava ummi probleeme lahendada. Mi saatus om mi hindä käeh, tuuperäst tulõ õks tulla IX Seto Kongressilõ.

Õgalütelõlõ meist om olõmah uma Setomaa – sünnükotus, kodopaik, uma maa ja mõts, pere, tüükotus, mälestusõ, kodokülä, kerik ja surnuaid. Mi ütitse Setomaa mõistõ mano mahus pallo: seto seto kiil, rahvarõiva, leelo, tant-su, kombõ, ütindõ usk, ütindõ Setomaa. Mi kõik setokõsõ kannami ütist vastutust Setomaa hüä käekäigu iist, vastutust keele ja umakultuuri arõngu iist. ■